

Мороз Олег,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій і управління проектами,
Інженерний інститут Запорізького Національного університету
(Запоріжжя, Україна)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ І ВИМОГ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Аналіз літературних джерел висвітлив, що основою стратегії освітньої політики багатьох країн світу нині є стратегія забезпечення якості освіти на кожному її рівні. У Національній доктрині розвитку освіти України **на період до 2021 року** зазначено, що освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності країни на міжнародній арені, а якість освіти визначена національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави.[1] Отже, забезпечення високоякісної освіти на всіх її етапах і рівнях а також її відповідності потребам суспільства та сучасним вимогам розбудови ринкових взаємовідносин – є одним з основних завдань сьогодення, яке має не лише педагогічний чи суто науковий, але й вагомий практичний аспекти. Якість освіти - відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.[2] Забезпечення якості вищої освіти, зокрема, також врегульовано на законодавчому рівні та має забезпечуватися певною системою. [3] До ключових ланок системи забезпечення якості вищої освіти можна віднести, зокрема, такі як: якість освітніх програм, інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу та рівень його оснащення необхідними засобами й обладнанням, кваліфікація професорсько-викладацького складу та рівень підготовки абітурієнтів, тощо. З точки зору основного критерію оцінювання якості вищої освіти можна, на наш погляд, розглядати рівень відповідності результатів навчання потребам ринку праці та вимогам роботодавців. Тобто отримана освіта має забезпечувати випускнику вишу, після його працевлаштування в найближчому майбутньому за фахом отриманої спеціальності, практичну здатність виконувати певні трудові функції та можливість подальшого його професійного зростання. В процесі опанування студентом курсу вищої освіти, він має отримати такі знання, вміння і розширені компетенції, які очікувані з точки зору використання їх в трудовому процесі після закінчення процесу навчання. Вирішальним моментом оцінювання якості вищої освіти є взаємовідносини між результатами навчання та професійними кваліфікаціями й компетенціями, що необхідні випускнику вишу для його подальшої трудової діяльності.

Таким чином, якість вищої освіти необхідно розглядати як сукупну, комплексну, системну та цілісну характеристику результатів освітнього процесу, яка включає в себе, окрім якості навченості, ще й цілу низку параметрів, завдяки врахування яких оцінка результатів навчання може бути як підвищена, так і зведена до нуля або навіть стати негативною. Окрім того, враховуючи на те, що система освіти готує людей для виконання трудових функцій в майбутньому, що обумовлює певний рівень невизначеності з приводу майбутніх потреб ринку праці та вимог роботодавців, особливу увагу необхідно приділити процесу формування освітніх програм, які мають бути сформульовані на підставі компетенцій, що були, в свою чергу, визначені в рамках трудової практики для фахівців відповідного напрямку та рівня підготовки. Європейський центр розвитку професійної підготовки (*Cedefop*) використання поняття «освітня програма» пропонує розглядати з наступних точок зору: [4] як опис змісту знань, обсягу умінь та набору навичок, необхідних людині, яка навчається для використання результатів освіти в подальшому житті; як певний досвід, придбаний студентами протягом періоду освіти, який необхідний їм для практичної діяльності у відповідності до напрямку освіти та рівня підготовки; як узгоджений стандарт освіти, що санкціонує та регламентує процеси підготовки фахівця за визначеною галуззю знань, спеціальністю (спеціалізацією) та рівнем підготовки; як план роботи викладача з викладання певного комплексу теоретичних знань та навчання студентів необхідним вмінням та навичкам. Таким чином, згідно з підходів *Cedefop* до поняття «освітня програма», нею може вважатися будь-який документ, що визначає та регламентує планування, організацію та здійснення певної навчальної діяльності. В той же час загальна спрямованість усіх визначень та підходів до освітніх програм полягає в їх орієнтації на можливість практичного застосування тими, хто навчається отриманих знань, умінь і навичок. Окрім того, освітні програми мають бути прозорими і зрозумілими як учасників освітнього процесу, так і для інших зацікавлених сторін, в тому числі роботодавців, що планують залучати випускників до трудової діяльності. При цьому освітні програми мають бути придатними для їх викладання та засвоєння матеріалу, що передбачено опанувати, а також оцінювання результатів навчання в різний час, в різних місцях і в різний спосіб. Особливою рисою, що має характеризувати сучасні освітні програми, є їх певна гнучкість – передбачена можливість оперативного внесення необхідних корективів та змін по відношенню до потреб та мінливих умов сучасного світу. Отже, можна зробити висновок, що необхідне певне переорієнтування процесу формування та проектування освітніх програм на професійні кваліфікації, з можливістю внесення на місцевому рівні (рівні навчальних структур) певних коректив до встановленого на центральному рівні визначення обов'язкової освітньої програми. Надання навчальним структурам можливості адаптувати освітні

програми до потреб спеціальних категорій учнів і місцевих компаній може, на наш погляд, підвищити рівень їх ефективності. Такий підхід може сприяти тому, що результати навчання, які містяться в професійних кваліфікаціях і передбачені освітніми програмами, будуть ґрунтуватися на конкретних компетенціях, пов'язаних трудовою діяльністю на реальних об'єктах ринку праці. Залучення до цієї роботи як викладачів, що мають певний досвід практичної роботи у відповідній галузі, так і практиків, які отримали позитивні результати діяльності в цій галузі, безумовно, може сприяти як підвищенню якості формування освітніх програм та процедур оцінювання результатів їх опанування студентами, так і рівня довіри до них з боку учасників освітнього процесу. Це пов'язано з тим, що розробка освітньої програми спрямованої на отримання реальних результатів навчання - це не просто процес використання компетенцій, які визначені в професійних стандартах. Цей процес вимагає певної інтерпретації, щоб сформулювати необхідні очікувані знання, вміння і більш широкі компетенції. Отже отримання якісної вищої освіти передбачає не тільки опанування студентом зазначених знань, умінь та навичок, а також і набуття студентом певних показників їх особистісного розвитку, а саме розвитку їх інтелектуальної, емоційної, вольової, мотиваційної сторін особистості, вміння самовизначатися й бути суб'єктом власної освіти і розвитку. При цьому необхідно уникнути негативних ефектів пов'язаних з отриманням освіти - поява дефектів здоров'я та певної відрази до навчання. Вирішення зазначеного кола проблем вимагає не тільки суттєво підвищити якість підготовки освітніх програм та переосмислити їх спрямованість, а також привернути увагу до учасників освітнього процесу – викладачів та студентів. Необхідно привернути увагу як до професійної компетентності й педагогічної майстерності викладача, його ставлення до праці, сприйняття ним інновацій, тощо, так і до відношення до навчального процесу з боку безпосередньо студентів – їх мотивації до навчання, зв'язку результатів навчання з їх працевлаштуванням та подальшою трудовою кар'єрою, фінансуванням освітнього процесу, престижем отримання певної освіти в цілому та навчального закладу де ця освіта отримується, зокрема, тощо.

Список використаних джерел:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013. URL (дата звернення 30. 10..2019): <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VII. URL (дата звернення 30. 10..2019): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n38>
3. Про вищу освіту : Закону України від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL (дата звернення 30. 10..2019): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Європейський центр розвитку професійної підготовки. URL (дата звернення 30. 10..2019): <https://www.cedefop.europa.eu/en>